



ასოცირაციის ხელშეკრულების გავლენა საქართველოს ეკონომიკური სექტორის განვითარებაზე

გუგა ბერძენიშვილი
გიორგი ხიდეშელი
გოჩა ლობჟანიძე
თსუ, სტუდენტები

XXI საუკუნე მნიშვნელოვანი გარდაქმნების ეპოქაა, გეგმიურიდან საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის პროცესებმა საქართველო გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნების რიგებში ჩაწერა. როგორც ყველა ტრანზიციული სახელწიფო, საქართველოც მისწრაფის გახდეს ეკონომიკურად განვითარებული ქვეყანა. ამ მიზნის მისაღწევად მან ევროატლანტიკური კურსი საუკუნის დასაწყისიდანვე აირჩია და მას ურყევად ინარჩუნებს. სწორედ ეს არჩეული კურსი, პოლიტიკურ ნებასთან ერთად გახდა იმის გარანტი, რომ საქართველოსა და ევროკავშირს შორის არსებულმა თანამშრობლობამ უფრო აქტიურ ფაზაში გადაინაცვლა. შეიძლება ითქვას რომ ამის ნათელი მაგალითი იყო 2013 წლის ნოემბერში საქართველოსა და ევროკავშირს შორის დადებული ასოცირების ხელშეკრულების პარაფირება, რასაც რამდენიმე თვეში აღნიშნული დოკუმენტის რატიფიცირებაც მოჰყვა.

ასოცირების ხელშეკრულება ოთხი ძირითადი პუნქტისაგან შედგება. მათგან ყველაზე მნიშვნელოვანი ამ ორ მხარეს შორის ეკონომიკური ურთიერთობების ჩამოყალიბებაა და ჩვენც თემიდან გამომდინარე სწორედ ამ პუნქტზე გავამახვილებთ ყურადღებას. თუმცა სანამ უშუალოდ ვისაუბრებთ იმ ეკონომიკურ დივიდენდებზე, რასაც საქართველო მოელის ასოცირების ხელშეკრულებიდან, კერძოდ კი ღრმა და ყოვლისმომცველი სავაჭრო

სივრცეიდან (DCFTA), უპრიანი იქნება თუ რამდენიმე სიტყვით განვმარტავთ უშუალოდ ასოცირების არსს და DCFTA-ის ფენომენს. ასოცირების ხელშეკრულება ფორმდება ევროკავშირსა და მის მოკავშირე არაწევრ ქვეყანას შორის. ეს ერთგვარი ჩარჩო-ხელშეკრულებაა, რომელიც ითვალისწინებს მხარეების დაახლოებას სხვადასხვა ასპექტში. შეეხება DCFTA იგივე სავაჭრო სივრცეა, რომელიც გულისხმობს როგორც სატარიფო ასევე არასატარიფო ბარიერების აღმოფხვრას და არეგულირებს ვაჭრობასთან დაკავშირებულ ფართო სპექტრს, მაგ. სურსათის უვნებლობა, პროდუქციის უსაფრთხოება, კონკურენციის პოლიტიკა, საბაჟო საკითხები, სახელმწიფო შესყიდვები და სხვა (Mfa 2014).

ვინაიდან და რადგანაც ჩვენი ინტერესის სფეროა საქართველოს ეკონომიკის განვითარების ტენდენციები და მასზე ევროკავშირის ასოცირების ხელშეკრულების ზეგავლენა, მართებულია მიგვაჩნია საკვლევ კითხვას შემდეგი ფორმულირება მივცეთ: როგორი გავლენა ექნება ასოცირების ხელშეკრულებას საქართველოს ეკონომიკაზე და აისახება თუ არა დადებითად მის განვითარებაზე. ამ კითხვაზე სრულყოფილი პასუხის გასაცემად კი მრავალი პუნქტის განხილვა მოგვიწევს, მაგალითად, როგორებიცაა: საბიუჯეტო შემოსავლების ცვლილება, ექსპორტისა და იმპორტის ბალანსი, სოფლის მეურნეობისა და მრეწველობის განვითარების პროცესები თუ ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელების მაჩვენებლების ცვლილებები. ამ ყველაფრის ანალიზისთვის იმ ემპირიულ მონაცემებს მოვიშველიებთ, რომლებიც, თავის მხრივ, სხვადასხვა სატატისტიკო თუ თეორიულ ანალიზს მოიცავენ.

იმის დასადგენად თუ როგორ იმოქმედებს ასოცირების ხელშეკრულება საქართველოს ეკონომიკის განვითარებაზე, უმჯობესი იქნება, თუ ყურადღებას გავამახვილებთ ქვეყნის ეროვნული შიდა პროდუქტის მოსალოდნელ ცვლილებაზე, მაგალითად, ევროკავშირის პროგნოზით მოკლევადიან პერსპექტივაში მშპ 1,7 %-ით გაიზრდება, ხოლო გრძელვადიან პერსპექტივაში - 4,3 %-ით, რაც ფულადი სახით 292 მილიონ ევროს შეადგენს (Interpressnews 2013). რაც შეეხება ექსპორტისა და იმპორტის ბალანსს,

ხელშეკრულების მიხედვით საწარმოო ვაჭრობის სრული ლიბერალიზაციისა და ტარიფების 95%-ის გაუქმების შედეგად ნავარაუდევია საქართველოს ექსპორტის 13.5 %-იანი მატება, რაც მომდევნო 5 წლის განმავლობაში უნდა გახორციელდეს (Radio-tavisufleba 2014). უშუალოდ ექსპორტისა და იმპორტის ზრდის ტენდენციებს თუ დავუკვირდებით, თვალნათლივ დავინახავთ, რომ მოკლევადიან პერსპექტივაში ექსპორტის 9 %-ით, ხოლო იმპორტის 4,4 %-ით გაზრდაა შესაძლებელი, ხოლო გრძელვადიან პერსპექტივაში ექსპორტის 12 %-ით, ხოლო იმპორტის 7,5%-ით (Commersant 2014). ზემოთ მოყვანილი პროცენტული მაგნიტულები ასახავს იმ რეალობას, რაც საქართველოს გარკვეული პერიოდის შემდეგ მოელის, თუმცა საკითხის უკეთ გასაანალიზებლად უმჯობესი იქნება თუ გადავხედავთ გასული წლების ექსპორტის მონაცემებს. იგი გარკვეულ წარმოდგენას შეგვიქმნის, თუ რაოდენ დიდი სხვაობაა 2013 წელსა და დანარჩენ წლებს შორის ევროკავშირის ქვეყნებში საქართველოს ექსპორტის მაჩვენებლის მიხედვით და შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ეს უკანასკნელი გარკვეულ წილად გაიზრდება ევროპული ბაზრის ათვისებასთან ერთად.

ვინაიდან ეკონომიკის წამყვანი სფეროებია სოფლის მეურნეობა და მრეწველობა, მართებული იქნება თუ ერთი-ორი სიტყვით შევეხებით მათ და აღვწერთ იმ დივიდენდებს, რომლებსაც ეს ორი სექტორი ასოცირების ხელშეკრულების შედეგად მიიღებს. განხილვას სოფლის მეურნეობით დავიწყებთ. ასოცირების ხელშეკრულების რატიფიცირებიდან მალევე ეკონომიკის მინისტრის მოადგილემ მიხეილ ჯანელიძემ განაცხადა, რომ 2014 წლის 1 სექტემბრიდან ქართული პროდუქცია ევროკავშირის ბაზარზე ექსპორტის საბაჟო გადასახადიდან გათავისუფლდებოდა (Interpressnews 2014). მართალია, ევროპული ბაზარი ქართული პროდუქციისთვის მეტნაკლებად ხელმისაწვდომია, მაგრამ არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ მთელი რიგი რეგულაციებისა და შეზღუდვების გამო საქართველოში წარმოებული პროდუქცია პირობითად შეგვიძლია ოთხ კატეგორიად დავყოთ, ესენია: პროდუქტები, რომლებიც ყოველგვარი საბაჟო გადასახადებიდან

თავისუფლდებიან, კონტრაბანდული ტვირთისგან თავის აცილების მიზნით, დაახლოებით 15 პროდუქტს დაუწესდება კვოტები, ის პროდუქტები რომლებიც მთლიანად დაექვემდებარებიან საბაჟო გადასახადს და რომლის რიცხვიც 28-ს შეადგენს და მეოთხე კატეგორიის საქონელი, რომელიც ბაზარზე Entry Price განთავსდება, რაც გულისხმობს იმას, რომ ეს უკანასკნელი ევრობაზარზე იმპორტის ფიქსირებული ფასით შევა და არ იქნება დამოკიდებული ექსპორტიორ ქვეყანაში ამ პროდუქტის ფასზე (Commersant 2014).

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ყურადღების გამახვილება ეკონომიკის ისეთ მნიშვნელოვან ასპექტზე, როგორცაა მრეწველობა. ყურადღას აქცევს ის გარემოება რომ ევროკავშირი და საქართველო მომავალში ითანამშრომლებენ ბიზნესის და რეგულაციური გარემოს გაუმჯობესების მიზნით, განსაკუთრებით მცირე და საშუალო საწარმოებისთვის, მიკრო საწარმოების ჩათვლით, რაც გამოიხატება შემდეგში:

1. საქართველოს მონაწილეობა ევროპის მცირე ბიზნესის აქტის (SBA) შეფასებაში, მისი რეკომენდაციების შესრულების ჩათვლით და საქართველოს აქტიური მონაწილეობა შესაბამის პროექტებში მცირე და საშუალო საწარმოების კონკურენტუნარიანობის გასაძლიერებლად.

2. საინოვაციო პოლიტიკის შემდგომი განვითარება, მათ შორის ფინანსების ხელმისაწვდომობა ბიზნესის დაწყებისათვის და ინფორმაციის გაცვლა კვლევების კომერციალიზაციაზე;

3. დიალოგის დამყარება სამთო მრეწველობისა და ნედლეულით ვაჭრობის საკითხებზე;

4. თანამშრომლობის დამყარება სამთო მრეწველობის უსაფრთხოებისა და მდგრადი განვითარების სფეროებში;

5. საქართველოს ინდუსტრიული სექტორების ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის სივრცის რეგულაციებისთვის მომზადება და ადაპტირება, ინდუსტრიული წარმოების გაზრდისა და გაუმჯობესების მიზნით (EEAS 2014).

საქართველოსა და ევროკავშირს შორის დადებულმა ასოცირების ხელშეკრულებამ, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, საქართველოს

ეკონომიკა მრავალმხრივ უნდა განავითაროს. ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორი ექსპორტის, იმპორტის, მთლიანი შიდა პროდუქტის და სოფლის მეურნეობასთან ერთად უნდა იყოს ინფრასტრუქტურის სფეროს გაუმჯობესება, რათა ამით იხეიროს როგორც საქართველომ, ასევე ევროკავშირმა. მაგალითისთვის, ასოცირების ხელშეკრულების დღის წესრიგში გაწერილია, რომ ევროკავშირი მზადაა დახმარება გაუწიოს საქართველოს ინფრასტრუქტურის განვითარებაში, კერძოდ, აღმოსავლეთ პარტნიორობის სატრანსპორტო ქსელის განვითარებისთვის პრიორიტეტული პროექტების იმპლემენტაციის გზით. თუ ენერგო ინფრასტრუქტურას შევხებით, აქაც თვალნათლივ დავინახავთ ევროკავშირის მხრიდან მზაობას ითანამშრომლოს საქართველოსთან ინფრასტრუქტურის განვითარების კუთხით, კერძოდ კი საქართველოს ენერგო ინფრასტრუქტურის ქსელისა და ურთიერთდამაკავშირებელი სისტემების გაძლიერების მიმართულებით, რაც თავისმხრივ მოიცავს: - ელექტროენერგიასთან დაკავშირებით „შავი ზღვის რეგიონული ელექტროგადამცემი ხაზის“ პროექტის იმპლემენტაციის გაგრძელებას, მათ შორის მუშაობის დაწყებას 400 კილოვოლტიან გადამცემზე საქართველო (ახალციხე) - თურქეთი (ბორჯხა), აზერბაიჯანთან და სომხეთთან ურთიერთდამაკავშირებელი სისტემების გაძლიერებას და საქართველოს ელექტროენერგიის გადამცემი ქსელის გაუმჯობესებას (EEAS 2014).

ამრიგად, ზემოთ მოყვანილ ინფორმაციაზე დაყრდნობით შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ასოცირების ხელშეკრულებას საქართველოს ეკონომიკის თითოეულ შემადგენელ ნაწილზე დადებითი ზეგავლენის მოხდენა შეუძლია. შესაბამისად, მართებულად მიგვაჩნია კვლევაში წარმოდგენილ საკვლევ კითხვას შემდეგი პასუხი გავცეთ: ევროკავშირთან დადებული ასოცირების შეთანხმება საკმაოდ სარფიან დოკუმენტს წარმოადგენს, რაც სწორი ეკონომიკური პოლიტიკის გატარების შემთხვევაში გარანტირებულ სარგებელს მოუტანს ქვეყნას და დიდ წვლილს შეიტანს მის განვითარებაში.

ლიტერატურა

1. Mfa. 2014. “საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შესახებ შეთანხმების გზამკვლევი” Mfa online. homepageonline. ინტერნეტი http://www.mfa.gov.ge/files/30_17011_883682_30_17011_561507pdf; ბოლო ნახვა, 10 სექტემბერი, 2014.
2. Interpressnews. 2014. “ვილნიუსის სამიტი, ასოცირების შეთანხმება და ახალი პრეზიდენტის როლი”, Interpressnews online. Home page on-line. ინტერნეტი <http://www.interpressnews.ge/ge/dghis-thema/258407-vilnius-samiti-asocirebis-shethankhmeba-da-akhali-prezidentis-rol.html>; ბოლო ნახვა, 7 სექტემბერი, 2014.
3. Radiotavisupleba. 2014. “ასოცირების შეთანხმება და საქართველო”, Radiotavisupleba online. Home page on-page. ინტერნეტი <http://www.radiotavisupleba.ge/content/asocirebis-shetanxmeba-dasakartvelo/25439830.html>; ბოლო ნახვა, 7 სექტემბერი, 2014.
4. Commerciant. 2014. “რა მოხდება ევროპასთან ასოცირების ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდეგ”, Commerciant online. Home page on-line. ინტერნეტი <http://commerciant.ge/?lang=1&menuid=11&id=12863>, ბოლო ნახვა, 7 სექტემბერი, 2014.
5. Commerciant. 2014. “რა შანსი აქ ქართულ პროდუქციას ევროპის ბაზარზე შეღწევისთვის” Commerciantonline. Homepage on-line. ინტერნეტი <http://commerciant.ge/?menuid=11&id=15133&lang=1>; ბოლო ნახვა, 7 სექტემბერი, 2014.
6. Eeas. 2014. “საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების დღის წესრიგი”, Eeas online. Home page online. ინტერნეტი http://eeas.europa.eu/delegations/georgia/documents/eap_aa/associationagenda_2014_ka.pdf; ბოლო ნახვა, 12 სექტემბერი, 2014.
7. Eeas. 2014. “საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების დღის წესრიგი”, Eeas online. Home page online. ინტერნეტი http://eeas.europa.eu/delegations/georgia/documents/eap_aa/associationagenda_2014_ka.pdf; ბოლო ნახვა, 12 სექტემბერი, 2014.

**THE INFLUENCE OF THE ASSOCIATION
AGREEMENT ON THE DEVELOPMENT OF GEORGIAN
ECONOMIC SECTOR**

**Guga Berdzenishvili
Giorgi Khidesheli
Gocha Lobja**

Resume

The article discusses the newly signed EU-Georgia Association Agreement. Despite its four main points, the emphasis was made on the economic aspect. We briefly defined the meaning of the association agreement and DCFTA. After evaluating the current economic situation in the country, we tried to predict its future boost with the help of the free trade area. The research question which was following: “What kind of influence will the association agreement have on Georgian economics” has been answered by the thorough analysis of the two side partnership in terms of export, import, agriculture and infrastructure.

**მსოფლიო ტურიზმის თანამედროვე
ტანდენციები**

ელისო გველესიანი
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი

მაია ახვლედიანი
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი

მსოფლიო მომსახურების საერთაშორისო ბაზარზე ტურიზმის ინდუსტრია ერთ-ერთ ყველაზე დინამიურად განვითარებად სფეროს წარმოადგენს. იგი შემოსავლების მიღების უდიდესი წყარო და მრავალი ქვეყნის საგადასახადო ბალანსის მნიშვნელოვანი ფაქტორია. ტურიზმს, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მონაცემებით, უკავია: მსოფლიო მთლიანი შიდა პროდუქტის 10-%, მშპ-ს - 10,9%, მსოფლიო ინვესტიციების - 11,8%. ტურისტულ ბიზნესში დასაქმებულია მომსახურება 10%, მოზიდულია დიდი რაოდენობის ძირითადი საშუალებები და მსხვილი კაპიტალი. საერთაშორისო ტურიზმის განუხრელ ზრდაზე მიუთითებს ის ფაქტი, რომ 500 მილიონ ადამიანზე მეტი ყოველწლიურად უცხოეთში ტურისტული მიზნით მოგზაურობს. შეიძლება ვთქვათ, რომ დღეისათვის ის მსხვილი ბიზნესი, დიდი ფული და გლობალური დონის სერიოზული პოლიტიკაა. მას სამართლიანად უწოდებენ „21-ე საუკუნის ფენომენს“ [1].

ტურიზმი მსოფლიოში არათანაბრად განვითარებული, რაც მსოფლიო ქვეყნებისა და რეგიონების განსხვავებული სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დონით აიხსნება. ამაზე ნათლად მეტყველებს შემდეგი სტატისტიკა: დასავლეთ ევროპის რეგიონზე მოდის მსოფლიო ტურისტული ბაზრის - 70% და სავალუტო შემოსავლების - 60%, ამერიკის რეგიონზე - 20 %, ხოლო